

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां सप्तमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

बृहस्पतिरकामयत् श्रन्मे देवा दधीरन्गच्छेयं पुरोधामिति स
एतं चतुर्विंशतिरात्रमपश्यत्तमाहरत्तेनायजत् ततो वै तस्मै श्रद्धेवा
अदधतागच्छत्पुरोधां य एवं विद्वांसश्चतुर्विंशतिरात्रमासते
श्रद्धेभ्यो मनुष्या दधते गच्छन्ति पुरोधां ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहा
भवन्तीयं वाव ज्योतिरन्तरिक्षं गौरसावायुः (१)

इमानेव लोकानभ्यारोहन्त्यभिपूर्वं त्र्यहा भवन्त्यभिपूर्वमेव
सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्त्यसत्रं वा एतद्यदच्छन्दोमं यच्छन्दोमा
भवन्ति तेन सत्रं देवता एव पृष्ठैरव रुन्धते पशूच्छन्दोमैरोजो वै
वीर्यं पृष्ठानि पशवश्छन्दोमा ओजस्येव वीर्यं पशुषु प्रति तिष्ठन्ति
बृहद्रथन्तराभ्यां यन्तीयं वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेव (२)

यन्त्यथो अनयोरेव प्रति तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी
स्रुती ताभ्यामेव सुवर्गं लोकं यन्ति चतुर्विंशतिरात्रो भवति
चतुर्विंशतिरर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरः सुवर्गो लोकः संवत्सर
एव सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठन्त्यथो चतुर्विंशत्यक्षरा गायत्री
गायत्री ब्रह्मवर्चसङ्गायत्रियैव ब्रह्मवर्चसमव रुन्धतेऽतिरात्रावभितो
भवतो ब्रह्मवर्चसस्य परिगृहीत्यै॥ (३)

यथा वै मनुष्या एवं देवा अग्रं आसन्तेऽकामयन्तावर्तिं
पाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीं स॒सदं गच्छेमेति त एतं
चतुर्विंशतिरात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजन्त ततो वै तेऽवर्तिं
पाप्मानं मृत्युमपहत्य दैवीं स॒सदमगच्छन् य एवं
विद्वांसश्चतुर्विंशतिरात्रमासतेऽवर्तिमेव पाप्मानमपहत्य
श्रियं गच्छन्ति श्रीर्हि मनुष्यस्य (४)

दैवीं स॒सज्ज्योतिरतिरात्रो भवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै
पृथ्यः षडहो भवति षड्वा ऋतवः संवत्सरस्तं मासा
अर्धमासा ऋतवः प्रविश्य दैवीं स॒सदमगच्छन् य एवं
विद्वांसश्चतुर्विंशतिरात्रमासते संवत्सरमेव प्रविश्य वस्यंसीं
स॒सदं गच्छन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिंशा अवस्ताद्भवन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिंशाः
परस्तात् त्रयस्त्रिंशैरेवोभयतोऽवर्तिं पाप्मानमपहत्य दैवीं
स॒सदं मध्यतः (५)

गच्छन्ति पृष्ठानि हि दैवीं स॒सज्जामि वा एतत्कुर्वन्ति यत्
त्रयस्त्रयस्त्रिंशा अन्वञ्चो मध्येऽनिरुक्तो भवति तेनाजाम्यूर्ध्वानि
पृष्ठानि भवन्त्यूर्ध्वाश्छन्दोमा उभाभ्यां रूपाभ्यां सुवर्गं लोकं
यन्त्यसत्रं वा एतद्यदछन्दोमं यच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रं देवता
एव पृष्ठैरव रुन्धते पशूञ्छन्दोमैरोजो वै वीर्यं पृष्ठानि पशवः (६)

छन्दोमा ओजस्येव वीर्यं पशुषु प्रति तिष्ठन्ति त्रयस्त्रयस्त्रिंशा

अवस्ता॑द्भवन्ति॒ त्रय॑स्त्रयस्त्रि॒ंशाः प॒रस्ता॒न्मध्ये॑ पृ॒ष्ठान्युरो॒ वै
त्रय॑स्त्रि॒ंशा आ॒त्मा पृ॒ष्ठान्या॒त्मन॑ ए॒व तद्यज॑मानाः शर्म॑ न ह्यन्ते-
ऽना॑त्यै बृह॑द्रथन्तराभ्या॑ यन्ती॒यं वाव र॑थन्तरम॒सौ बृह॑दाभ्यामे॒व
य॒न्त्यथो॑ अ॒नयो॑रे॒व प्रति॑ तिष्ठन्त्ये॒ते वै य॒ज्ञस्या॑ञ्ज॒साय॑नी स्मृती
ताभ्या॑मे॒व (७)

सु॒वर्गं लो॒कं य॑न्ति॒ परा॑श्चो॒ वा ए॒ते सु॒वर्गं लो॒कम॒भ्यारो॑हन्ति॒
ये प॑रा॒चीना॑नि पृ॒ष्ठान्यु॑प॒यन्ति॑ प्र॒त्यङ्ङो॒डो भ॑वति प्र॒त्यव॑रूढ्या॒ अथो॑
प्रति॑ष्ठित्या॒ उ॒भयो॑र्लो॒कयोर्ऋ॒द्धोत्ति॑ष्ठन्ति॒ त्रि॒वृतो॑ऽधि॒ त्रि॒वृत॑मुप॒
यन्ति॒ स्तोमा॑ना॒ं स॒म्पत्त्यै॑ प्रभ॒वाय॒ ज्योति॑रग्नि॒ष्टोमो॑ भ॑वत्य॒यं
वाव स॑ क्षयो॒ऽस्मादे॒व तेन॒ क्षया॑न्न॒ यन्ति॑ चतुर्वि॑ंशतिरा॒त्रो भ॑वति॒
चतुर्वि॑ंशतिर॒र्धमा॑साः स॒ंवत्सरः॑ स॒ंवत्सरः॑ सु॒वर्गो लो॒कः स॒ंवत्सर॑
ए॒व सु॒वर्गे लो॒के प्रति॑ तिष्ठन्त्यथो॒ चतुर्वि॑ंशत्यक्षरा॒ गाय॑त्री
गा॒य॒त्री ब्र॑ह्मवर्च॒सङ्गा॑यत्रियै॒व ब्र॑ह्मवर्च॒सम॑व॒ रुन्ध॑तेऽतिरा॒त्राव॑भि॒तो
भव॑तो ब्रह्मवर्च॒सस्य॑ परि॒गृही॑त्यै॥ (८)

मु॒ण्यस्य॑ म॒ध्यतः॑ प॒शव॑स्ताभ्यामे॒व स॒ंवत्सर॑श्चतुर्वि॑ंशतिश्च॥ [२]

ऋ॒क्षा वा इ॒यम॑लो॒मका॑सी॒त्साका॑म॒यतौ॑ष॒धीभि॑र्व॒नस्पति॑भिः प्र
जा॒येये॑ति सै॒तास्त्रि॒ंशत॑ं रा॒त्रीर॑पश्य॒त्ततो॑ वा इ॒यमो॑ष॒धीभि॑र्व॒नस्पति॑भिः
प्राजा॑य॒त॒ ये प्र॒जाका॑माः प॒शुका॑माः स्युस्त॒ एता॑ आसी॒रन्मै॒व
जा॑यन्ते प्र॒जया॑ प॒शुभि॑रि॒यं वा अ॑क्षुध्य॒त्सैतां॑ वि॒राज॑मपश्य॒त्तामा॑त्मन्धि॒
व॒नस्पती॑न्प्र॒जां प॒शून्तेना॑वर्ध॒त॒ सा जे॑मानं॒ महि॑मानं॒मगच्छ॑द्य

एवं विद्वांसं एता आसन्ते विराजमेवाऽऽत्मन्धित्वाऽन्नाद्यमव
 रुन्धते वर्धन्ते प्रजयां पशुभिर्जमानं महिमानं गच्छन्ति
 ज्योतिरतिरात्रो भवति सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै पृष्ठ्यः षडहो
 भवति षड्वा ऋतवः षट्षष्ठानि पृष्ठैरेवतूनन्वारोहन्त्यृतुभिः संवत्सरन्ते
 संवत्सर एव (१०)

प्रति तिष्ठन्ति त्रयस्त्रिंशत् त्रयस्त्रिंशमुप यन्ति यज्ञस्य
 सन्तत्या अथो प्रजापतिर्वै त्रयस्त्रिंशः प्रजापतिमेवा रभन्ते
 प्रतिष्ठित्यै त्रिणवो भवति विजित्या एकविंशो भवति प्रतिष्ठित्या
 अथो रुचमेवाऽऽत्मन्दधते त्रिवृदग्निष्टुद्धवति पाप्मानमेव तेन
 निर्दहन्तेऽथो तेजो वै त्रिवृत्तेज एवाऽऽत्मन्दधते पञ्चदश
 इन्द्रस्तोमो भवतीन्द्रियमेवाव (११)

रुन्धते सप्तदशो भवत्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो प्रैव तेन
 जायन्त एकविंशो भवति प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवाऽऽत्मन्दधते
 चतुर्विंशो भवति चतुर्विंशतिरर्धमासाः संवत्सरः संवत्सरः
 सुवर्गो लोकः संवत्सर एव सुवर्गे लोके प्रति तिष्ठन्त्यथो एष
 वै विषूवान् विषूवन्तो भवन्ति य एवं विद्वांसं एता आसन्ते
 चतुर्विंशत्पृष्ठान्युप यन्ति संवत्सर एव प्रतिष्ठाय (१२)

देवता अभ्यारोहन्ति त्रयस्त्रिंशत् त्रयस्त्रिंशमुप यन्ति
 त्रयस्त्रिंशद्वै देवता देवतास्वेव प्रति तिष्ठन्ति त्रिणवो भवतीमे वै
 लोकास्त्रिणव एष्वैव लोकेषु प्रति तिष्ठन्ति द्वावैकविंशौ भवतः

प्रतिष्ठित्या अथो रुचमेवाऽऽत्मन्दधते बहवः षोडशिनो भवन्ति
तस्माद्बहवः प्रजासु वृषाणो यदेते स्तोमा व्यतिषक्ता भवन्ति
तस्मादियमोषधीभिर्वनस्पतिभिर्व्यतिषक्ता (१३)

व्यतिषज्यन्ते प्रजयां पशुभिर्य एवं विद्वांस एता आसते-
ऽक्लृप्ता वा एते सुवर्गं लोकं यन्त्युच्चावचान् हि स्तोमानुपयन्ति
यदेत ऊर्ध्वाः क्लृप्ताः स्तोमा भवन्ति क्लृप्ता एव सुवर्गं लोकं
यन्त्युभयोरभ्यो लोकयोः कल्पते त्रिंशदेतास्त्रिंशदक्षरा विराडन्नं
विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्धतेऽतिरात्रावभितो भवतोऽन्नाद्यस्य
परिगृहीत्यै॥ (१४)

ओषधीः संवत्सर एवाव प्रतिष्ठाय व्यतिषक्तैकान्नपञ्चाशच्च॥ [३]

प्रजापतिः सुवर्गं लोकमैतं देवा येनयेन छन्दसानु
प्रायुञ्जत् तेन नाप्नुवन्त एता द्वात्रिंशत् रात्रीरपश्यन्
द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुगानुष्टुभः प्रजापतिः स्वेनैव छन्दसा प्रजा-
पतिमात्स्वाभ्यारुह्य सुवर्गं लोकमायन् य एवं विद्वांस एता
आसन्ते द्वात्रिंशदेता द्वात्रिंशदक्षरानुष्टुगानुष्टुभः प्रजापतिः
स्वेनैव छन्दसा प्रजापतिमात्स्वा श्रियं गच्छन्ति (१५)

श्रीरहि मनुष्यस्य सुवर्गो लोको द्वात्रिंशदेता द्वात्रिंशदक्षरानुष्टु
वाचमाप्नुवन्ति सर्वे वाचो वदितारो भवन्ति सर्वे हि
श्रियं गच्छन्ति ज्योतिर्गौरायुरिति त्र्यहा भवन्तीयं वाव

ज्योतिरन्तरिक्षं गौरसावायुरिमानेव लोकानभ्यारोहन्त्यभिपूर्वं
त्र्यहा भवन्त्यभिपूर्वमेव सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्ति बृहद्रथन्तराभ्यां
यन्ति (१६)

इयं वाव रथन्तरमसौ बृहदाभ्यामेव यन्त्यथो अनयोरेव
प्रति तिष्ठन्त्येते वै यज्ञस्याञ्जसायनी स्मृती ताभ्यामेव सुवर्गं
लोकं यन्ति पराञ्चो वा एते सुवर्गं लोकमभ्यारोहन्ति ये
पराचस्यहानुपयन्ति प्रत्यङ्महो भवति प्रत्यवरूढ्या अथो
प्रतिष्ठित्या उभयोर्लोकयोर्ऋद्धोत्तिष्ठन्ति द्वात्रिंशदेतास्तासां
यास्त्रिंशत् त्रिंशदक्षरा विराडन्नं विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्धते
ये द्वे अहोरात्रे एव ते उभाभ्यां रूपाभ्यां सुवर्गं लोकं
यन्त्यतिरात्रावभितौ भवतः परिगृहीत्यै॥ (१७)

गच्छन्ति यन्ति त्रिंशदक्षरा द्वाविंशतिश्च॥ [४]

द्वे वाव देवसूत्रे द्वादशाहश्चैव त्रयस्त्रिंशदहश्च य एवं
विद्वांसंस्त्रयस्त्रिंशदहमासंते साक्षादेव देवता अभ्यारोहन्ति
यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति
यद्यवविध्यति पापीयान्भवति यदि नावविध्यति सदृड्य
एवं विद्वांसंस्त्रयस्त्रिंशदहमासंते वि पाप्मना भ्रातृव्येणा
वर्तन्तेऽहर्भाजो वा एता देवा अग्र आहरन् (१८)

अहरेकोऽभजताहरेकस्ताभिर्वै ते प्रबाहुगार्ध्वन् य एवं
विद्वांसंस्त्रयस्त्रिंशदहमासंते सर्व एव प्रबाहुगृध्वन्ति सर्वे

ग्रामणीयं प्राप्नुवन्ति पञ्चाहा भवन्ति पञ्च वा ऋतवः संवत्सर
 ऋतुष्वेव संवत्सरे प्रति तिष्ठन्त्यथो पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः पाङ्क्तौ
 यज्ञ यज्ञमेवाव रुन्धते त्रीण्यांश्चिनानि भवन्ति त्रय इमे लोका
 एषु (१९)

एव लोकेषु प्रति तिष्ठन्त्यथो त्रीणि वै यज्ञस्यैन्द्रियाणि
 तान्येवाव रुन्धते विश्वजिद्धवत्यन्नाद्यस्यावरुद्धौ सर्वपृष्ठो भवति
 सर्वस्याभिजित्यै वाग्वै द्वादशाहो यत्पुरस्ताद्द्वादशाहमुपेयुरनांतां
 वाचमुपेयुरुपदासुकैषां वाख्यादुपरिष्ठाद्द्वादशाहमुप यन्त्याप्तामेव
 वाचमुप यन्ति तस्मादुपरिष्ठाद्वाचा वदामोऽवान्तरम् (२०)

वै दशरात्रेण प्रजापतिः प्रजा असृजत् यदशरात्रो
 भवति प्रजा एव तद्यजमानाः सृजन्त एतां ह वा
 उदङ्कः शौल्बायनः सत्रस्यर्द्धिमुवाच यदशरात्रो यदशरात्रो
 भवति सत्रस्यर्द्धा अथो यदेव पूर्वेष्वहःसु विलोम क्रियते
 तस्यैवैषा शान्तिर्द्व्यनीका वा एता रात्रयो यजमाना
 विश्वजिथ्सहातिरात्रेण पूर्वाः षोडश सहातिरात्रेणोत्तराः षोडश
 य एवं विद्वांसस्त्रयस्त्रिंशदहमासंत ऐषां द्व्यनीका प्रजा
 जायतेऽतिरात्रावभितौ भवतः परिगृहीत्यै॥ (२१)

अहरत्रेष्वांतरं षोडश सह सप्तदश च॥ [५]

आदित्या अकामयन्त सुवर्गं लोकमियामेति ते

सुवर्गं लोकं न प्राजानन्त्र सुवर्गं लोकमायन्त एतः
 षट्त्रिंशद्रात्रमपश्यन्तमाहरन्तेनायजन्त ततो वै ते सुवर्गं
 लोकं प्राजानन्त्रसुवर्गं लोकमायन् य एवं विद्वांसः
 षट्त्रिंशद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकं प्र जानन्ति सुवर्गं
 लोकं यन्ति ज्योतिरतिरात्रः (२२)

भवति ज्योतिरेव पुरस्ताद्वधते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै
 षड्हा भवन्ति षड्हा ऋतवं ऋतुष्वेव प्रति तिष्ठन्ति चत्वारो
 भवन्ति चतस्रो दिशो दिक्ष्वेव प्रति तिष्ठन्त्यसत्रं वा एतद्यदच्छन्दोमं
 यच्छन्दोमा भवन्ति तेन सत्रं देवता एव पृष्ठैरवं रुन्धते
 पशूच्छन्दोमैरोजो वै वीर्यं पृष्ठानि पशवंश्छन्दोमा ओजस्येव (२३)

वीर्यं पशुषु प्रति तिष्ठन्ति षट्त्रिंशद्रात्रो भवति षट्त्रिंशदक्षरा
 बृहती बारहताः पशवो बृहत्यैव पशूनवं रुन्धते बृहती
 छन्दसाः स्वाराज्यमाश्नुताश्नुवते स्वाराज्यं य एवं विद्वांसः
 षट्त्रिंशद्रात्रमासते सुवर्गमेव लोकं यन्त्यतिरात्रावभितो भवतः
 सुवर्गस्य लोकस्य परिगृहीत्यै॥ (२४)

अतिरात्र ओजस्येव षट्त्रिंशच्च॥ [६]

वसिष्ठो हतपुत्रोऽकामयत विन्देयं प्रजामभि सौदासान्भवेयमिति
 स एतमैकस्मान्नपञ्चाशमपश्यत्तमाहरन्तेनायजत् ततो वै सोऽविन्दत
 प्रजामभि सौदासान्भवद्य एवं विद्वांसः एकस्मान्नपञ्चाशमासते

विन्दन्ते॑ प्र॒जाम॒भि भ्रातृ॑व्यान्भवन्ति॒ त्रयं॑स्त्रिवृतो॑ऽग्निष्टो॒मा भ॑वन्ति॒
वज्रं॑स्यै॒व मुखं॑ सꣳ श्यन्ति॒ दशं॑ पञ्चद॒शा भ॑वन्ति॒ पञ्चद॒शो
वज्रः॑ (२५)

वज्रमे॒व भ्रातृ॑व्येभ्यः॒ प्र ह॑रन्ति॒ षोड॑शि॒मद॑श॒ममह॑र्भवति॒
वज्रं॑ ए॒व वी॒र्यं॑ दधति॒ द्वाद॑श सप्तद॒शा भ॑वन्त्य॒न्नाद्य॑स्याव॑रुद्धा
अथो॒ प्रैव॑ तैर्जा॑यन्ते॒ पृष्ठ्यः॑ षड॒हो भ॑वति॒ षड्वा ऋ॒तवः॑ षट्पृ॒ष्ठानि॑
पृ॒ष्ठैरे॒वतू॒नन्वा॒रोह॑न्त्य॒तुभिः॑ सं॒वत्स॑रन्ते॒ सं॒वत्स॑र ए॒व प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्ति॒
द्वाद॑शै॒कविं॑शा भ॑वन्ति॒ प्र॑ति॒ष्ठित्या॒ अथो॒ रुच॑मे॒वाऽऽत्म॑न् (२६)

द॒धते॒ ब॒हवः॑ षोड॑शि॒नो भ॑वन्ति॒ विजि॑त्यै॒ षडा॑श्चि॒नानि॑ भ॑वन्ति॒
षड्वा ऋ॒तव॑ ऋ॒तुष्वे॒व प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्त्य॒नूनाति॑रि॒क्ता वा ए॒ता रा॒त्रय॑
ऊ॒नास्तद्य॑दे॒कस्यै॒ न पञ्चा॑श॒दति॑रि॒क्तास्तद्य॑द्भू॒यसी॒रष्टा॑च॒त्वारिं॑शत
ऊ॒नाच्च॒ खलु॒ वा अ॑ति॒रिक्ता॑च्च॒ प्र॒जाप॑तिः॒ प्राजा॑यत॒ ये
प्र॒जाका॑माः प॒शुका॑माः स्युस्त ए॒ता आ॑सी॒रन्त्रै॒व जा॑यन्ते
प्र॒जया॑ प॒शुभिर्वै॑रा॒जो वा ए॒ष य॒ज्ञो यदे॑कस्मान्नपञ्चा॒शो य
ए॒वं वि॒द्वाꣳस॑ एकस्मान्नपञ्चा॒शमा॑सते॒ विराज॑मे॒व गच्छ॑न्त्य॒न्नादा॑
भ॑वन्त्य॒तिरा॒त्राव॑भि॒तो भ॑वतो॒ऽन्नाद्य॑स्य॒ परि॑गृहीत्यै॥ (२७)

वज्रं आत्मन्प्रजया द्वाविंशतिश्च॥ [७]

सं॒वत्स॑राय॒ दीक्षि॑ष्यमा॒णा ए॒काष्ट॑कायां॒ दीक्षे॑रन्नेषा वै
सं॒वत्स॑रस्य॒ पत्नी॒ यदे॑काष्ट॒कैत॑स्यां॒ वा ए॒ष ए॒ताꣳ रा॒त्रिं व॑सति

साक्षादेव संवत्सरमारभ्य दीक्षन्त आर्तं वा एते संवत्सरस्याभि दीक्षन्ते य एकाष्टकायां दीक्षन्तेऽन्तनामानावृतू भवतो व्यस्तं वा एते संवत्सरस्याभि दीक्षन्ते य एकाष्टकायां दीक्षन्तेऽन्तनामानावृतू भवतः फल्गुनीपूर्णमासे दीक्षेरन्मुखं वा एतत् (२८)

संवत्सरस्य यत्फल्गुनीपूर्णमासो मुखत एव संवत्सरमारभ्य दीक्षन्ते तस्यैकैव निर्या यत्सां मध्ये विषूवांश्चम्पद्यते चित्रापूर्णमासे दीक्षेरन्मुखं वा एतत्संवत्सरस्य यच्चित्रापूर्णमासो मुखत एव संवत्सरमारभ्य दीक्षन्ते तस्य न का चन निर्या भवति चतुरहे पुरस्तात्पूर्णमास्यै दीक्षेरन्तेषामेकाष्टकायां क्रयः सम्पद्यते तेनैकाष्टकां न छम्बद्गुर्वन्ति तेषाम् (२९)

पूर्वपक्षे सुत्या सम्पद्यते पूर्वपक्षं मासा अभि सं पद्यन्ते ते पूर्वपक्ष उत्तिष्ठन्ति तानुत्तिष्ठत ओषधयो वनस्पतयोऽनूत्तिष्ठन्ति तान्कल्याणी कीर्तिरनूत्तिष्ठत्यराश्वसुरिमे यजमाना इति तदनु सर्वे राधुवन्ति॥ (३०)

एतच्छम्बद्गुर्वन्ति तेषाञ्चतुस्त्रिंशच्च॥ [८]

सुवर्गं वा एते लोकं यन्ति ये सत्रमुपयन्त्यभीन्धत एव दीक्षाभिरात्मानं श्रपयन्त उपसद्भिर्द्वाभ्यां लोमावं द्यन्ति द्वाभ्यान्त्वचं द्वाभ्यामसृद्वाभ्यां मांसं द्वाभ्यामस्थि द्वाभ्यां मज्जानमात्मदक्षिणं वै सत्रमात्मानमेव दक्षिणां नीत्वा सुवर्गं

लो॒कं य॑न्ति॒ शि॒खा॒म॒नु॒ प्र व॑पन्त॒ ऋ॒द्ध्या॒ अथो॒ रघी॑या॒सः सु॒व॒र्गं
लो॒कम॑या॒मेति॑॥ (३१)

सु॒व॒र्गं पञ्चा॑शत्॥ [९]

ब्र॒ह्म॒वा॒दि॒नो॑ वदन्त्यतिरात्रः पर॒मो य॑ज्ञक्रतूनां कस्मा॒त्तं
प्र॑थ॒ममु॑प॒ यन्ती॒त्येत॑द्वा अ॒ग्नि॒ष्टोमं॑ प्र॒थममु॑प॒ यन्त्यथो॒क्थ्य॑मथ
षोड॑शि॒न॒मथा॑तिरात्रम॒नुपूर्व॑मे॒वैतद्य॑ज्ञक्रतूनुपेत्य॒ ताना॒लभ्य॑ परि॒गृह्य॑
सोम॑मे॒वैतत्पि॑बन्त॒ आस॑ते॒ ज्योति॑ष्टोमं प्र॒थममु॑प॒ यन्ति॒ ज्योति॑ष्टोमो
वै स्तो॒मा॒नां॑ मुखं॒ मुख॑त ए॒व स्तो॒मा॒न्प्र यु॑ञ्जते॒ ते (३२)

स॒स्तु॑ता वि॒राज॑म॒भि सं प॑द्यन्ते॒ द्वे च॑र्चावति
रि॒च्येते॒ एक॑या॒ गौ॒रति॑रि॒क्त एक॑यायु॒रूनः॑ सु॒व॒र्गो वै लो॒को
ज्योति॑रू॒र्ग्वि॒रा॒द्भु॒व॒र्गमे॒व तेन॑ लो॒कं य॑न्ति रथन्त॒रं दि॒वा
भ॒वति॑ रथन्त॒रं न॑क्तमित्याहुर्ब्रह्मवा॒दिनः॑ के॒न तद॑जा॒मीति॑
सौ॒भ॒रं तृ॒तीय॑सव॒ने ब्र॒ह्म॒सा॒मं बृ॒हत्त॑न्म॒ध्यतो॑ द॒धति॒ वि॒धृत्यै॒
तेना॑जा॒मि॥ (३३)

त ए॒कान्न॑पञ्चा॒शच्च॑॥ [१०]

ज्योति॑ष्टोमं प्र॒थममु॑प॒ यन्त्यस्मि॒न्ने॒व तेन॑ लो॒के प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्ति
गो॒ष्टोमं॑ द्वि॒तीयमु॑प॒ यन्त्यन्त॑रि॒क्ष ए॒व तेन॑ प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्त्यायु॒ष्टोमं॑
तृ॒तीयमु॑प॒ यन्त्यमु॒ष्मिन्ने॒व तेन॑ लो॒के प्र॑ति॒ तिष्ठ॑न्तीयं॒ वाव
ज्योति॑रन्त॒रि॒क्षं गौ॒रसा॑वायु॒र्यदे॒तान्थ॑स्तो॒मानु॑प॒यन्त्ये॒ष्वे॒व तल्लो॒केषु॑
स॒त्रिणः॑ प्र॒ति॒तिष्ठ॑न्तो॒ यन्ति॒ ते स॒स्तु॑ता वि॒राज॑म् (३४)

अभि सं पद्यन्ते द्वे चर्चावर्ति रिच्येते एकया गौरतिरिक्त
 एकयायुरूनः सुवर्गो वै लोको ज्योतिरूर्ग्विराडूर्जमेवाव रुन्धते ते
 न क्षुधार्तिमार्च्छन्त्यक्षौधुका भवन्ति क्षुत्सम्बाधा इव हि सत्रिणो-
 ऽग्निष्टोमावभितः प्रधी तावुक्थ्या मध्ये नभ्यं तत्तदेतत्परियद्देवचक्रं
 यदेतेन (३५)

षडहेन यन्ति देवचक्रमेव समारोहन्त्यरिष्ट्यै ते स्वस्ति
 समश्नुवते षडहेन यन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रति
 तिष्ठन्त्युभयतो ज्योतिषा यन्त्युभयत एव सुवर्गे लोके प्रतितिष्ठन्तो
 यन्ति द्वौ षडहौ भवतस्तानि द्वादशाहानि सम्पद्यन्ते द्वादशो वै
 पुरुषो द्वे सक्थ्यौ द्वौ बाहू आत्मा च शिरश्च चत्वार्यङ्गानि स्तनौ
 द्वादशौ (३६)

तत्पुरुषमनु पर्यावर्तन्ते त्रयः षडहा भवन्ति तान्यष्टादशाहानि
 सं पद्यन्ते नवान्यानि नवान्यानि नव वै पुरुषे प्राणास्तत्प्राणाननु
 पर्यावर्तन्ते चत्वारः षडहा भवन्ति तानि चतुर्विंशतिरहानि सं
 पद्यन्ते चतुर्विंशतिरर्धमासाः संवत्सरस्तत्संवत्सरमनु पर्यावर्तन्ते-
 ऽप्रतिष्ठितः संवत्सर इति खलु वा आहुर्वर्षीयान्प्रतिष्ठाया
 इत्येतावद्वै संवत्सरस्य ब्राह्मणं यावन्मासो मासिमास्येव
 प्रतितिष्ठन्तो यन्ति॥ (३७)

विराजमेतेन द्वादशावेतावद्वा अष्टौ च॥ [११]

मेषस्त्वा पचतैरवतु लोहितग्रीवश्छागैः शल्मलिर्वृद्धा

प॒र्णो ब्र॒ह्म॑णा प्ल॒क्षो मे॒धेन॑ न्यग्रो॒धश्च॑म॒सैरु॑दु॒म्बर॑ ऊ॒र्जा गा॑य॒त्री
छ॒न्दो॑भि॒स्त्रिवृ॑त्स्तोमै॒रव॑न्तीः स्थाव॑न्तीस्त्वावन्तु प्रि॒यं त्वा॑ प्रि॒याणां
व॒र्षि॑ष्ठ॒माप्या॑नां नि॒धीनां॑ त्वा॑ निधि॒पति॑ हवामहे वसो
मम॥ (३८)

मेषः षट्त्रिंशत्॥ [१२]

कू॒प्या॑भ्यः स्वाहा कू॒ल्या॑भ्यः स्वाहा वि॒क॒र्या॑भ्यः स्वाहा-
ऽव॒ट्या॑भ्यः स्वाहा ख॒न्या॑भ्यः स्वाहा ह॒द्या॑भ्यः स्वाहा सू॒द्या॑भ्यः
स्वाहा सर॒स्या॑भ्यः स्वाहा वैश॑न्तीभ्यः स्वाहा प॒ल्व॒ल्या॑भ्यः स्वाहा
व॒र्ष्या॑भ्यः स्वाहाऽव॒र्ष्या॑भ्यः स्वाहा ह्रा॒दुनी॑भ्यः स्वाहा पृ॒ष्वा॑भ्यः
स्वाहा स्य॒न्द॑मानाभ्यः स्वाहा स्थाव॑राभ्यः स्वाहा नादे॑यीभ्यः स्वाहा
सै॒न्ध॒वी॑भ्यः स्वाहा स॒मु॒द्रि॒या॑भ्यः स्वाहा सर्वा॑भ्यः स्वाहा॥ (३९)

कूप्याभ्यश्चत्वारिंशत्॥ [१३]

अ॒द्भ्यः स्वाहा वह॑न्तीभ्यः स्वाहा परि॒वह॑न्तीभ्यः स्वाहा स॒म॒न्तं
वह॑न्तीभ्यः स्वाहा शीघ्रं वह॑न्तीभ्यः स्वाहा शी॒भं वह॑न्तीभ्यः स्वाहा॒ग्रं
वह॑न्तीभ्यः स्वाहा भी॒मं वह॑न्तीभ्यः स्वाहाऽम्भो॑भ्यः स्वाहा न॒भो॑भ्यः
स्वाहा महो॑भ्यः स्वाहा सर्व॑स्मै स्वाहा॥ (४०)

अद्भ्य एकात्रिंशत्॥ [१४]

यो अ॒र्वन्तं॑ जिघा॑सति॒ तम॒भ्यमी॑ति॒ वरु॑णः। प॒रो म॑र्तः प॒रः

श्वा। अ॒हं च॒ त्वं च॑ वृ॒त्रह॑न्त्सम्ब॒भूव॑ स॒निभ्य॑ आ। अ॒रा॒ती॒वा
चि॑द॒द्रि॒वोऽनु॑ नौ शूर॒ म॑स॒तै भ॒द्रा इन्द्र॑स्य रा॒तयः॑। अ॒भि क्र॑त्वेन्द्र
भूर॒धृ ज॑मन्न ते॑ वि॒व्यङ्ग॑हि॒मान॒र॒जा॑सि। स्वेना॒ हि वृ॒त्रश॑वसा
ज॒घन्थ॑ न शत्रु॒रन्त॑ वि॒विद॑द्युधा ते॑॥ (४१)

विविद्वे च॥ _____ [१५]

नमो॑ रा॒ज्ञे नमो॑ वरु॒णाय॑ नमो॑ऽश्वा॒य नमः॑ प्र॒जाप॑तये
नमो॑ऽधि॒पत॑येऽधि॒पति॑रस्यधि॒पतिं॑ मा कुर्वधि॒पति॑र॒हं प्र॒जानां॑
भूया॑स॒म्मां धेहि॑ मयि॑ धे॒ह्युपा॑कृ॒ताय॑ स्वाहाऽऽल॒ब्धाय॑ स्वाहा
हु॒ताय॑ स्वाहा॑॥ (४२)

नम॑ एका॒त्रिंशत्॑॥ _____ [१६]

म॒यो॒भूर्वा॑तो अ॒भि वा॑तू॒स्रा ऊ॑र्ज॒स्वती॑रोष॒धीरा॑ रि॒शन्ता॑म्।
पी॒व॒स्वती॑र्जीवध॒न्याः पि॑बन्त्वव॒साय॑ प॒द्वते॑ रु॒द्र मृ॒डा। याः
स॒रूपा॑ वि॒रूपा॑ ए॒करू॑पा॒ यासा॑म॒ग्निरि॑ष्ट्या॒ नामा॑नि वेद॑। या
अ॒ङ्गिर॑सस्तप॒सेह॑ च॒क्रुस्ता॑भ्यः प॒र्जन्य॑ म॒हि श॑र्म यच्छ॑। या दे॒वेषु॑
त॒नुव॑मैर॒यन्त॑ यासा॒सोमो॑ वि॒श्वा रू॑पाणि॒ वेद॑। ता अ॒स्मभ्य॑
प॒यसा॑ पि॒न्वमा॑नाः प्र॒जाव॑तीरिन्द्र (४३)

गो॒ष्ठे रि॑रीहि। प्र॒जाप॑तिर्म॒ह्यमे॒ता ररा॑णो वि॒श्वैर्दे॒वैः पि॒तृभिः॑
संवि॑दानः। शि॒वाः स॒तीरु॑पं नो गो॒ष्ठमा॑कृ॒स्तासां॑ व॒यं प्र॒जया॑ स॒
संदे॑म। इ॒ह धृ॑तिः स्वाहे॒ह वि॑धृतिः स्वाहे॒ह रन्तिः॑ स्वाहे॒ह रम॑तिः

स्वाहा महीम् षु सुत्रामाणम्॥ (४४)

इन्द्राष्टात्रिंशच्च॥ [१७]

किं स्विदासीत्पूर्वचित्तिः किं स्विदासीद्बृहद्वयः।
 किं स्विदासीत्पिशङ्गिला किं स्विदासीत्पिलिप्पिला।
 द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्व आसीद्बृहद्वयः। रात्रिरासीत्पिशङ्गिला विरासीत्पि
 कः स्विदेकाकी चरति क उ स्विज्जायते पुनः। किं स्विद्धिमस्य
 भेषजं किं स्विदावपनं महत्। सूर्य एकाकी चरति (४५)

चन्द्रमा जायते पुनः। अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं
 महत्। पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः पृच्छामि त्वा भुवनस्य
 नाभिम्। पृच्छामि त्वा वृष्णो अश्वस्य रेतः पृच्छामि वाचः परमं
 व्योम। वेदिमाहुः परमन्तं पृथिव्या यज्ञमाहुर्भुवनस्य नाभिम्।
 सोममाहुर्वृष्णो अश्वस्य रेतो ब्रह्मैव वाचः परमं व्योम॥ (४६)

सूर्य एकाकी चरति षड्वारिंशच्च॥ [१८]

अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मा नयति कश्चन। ससस्त्यश्वकः।
 सुभगे कां पीलवासिनि सुवर्गे लोके सं प्रोर्ण्वाथाम्। आहमजानि
 गर्भधमा त्वमजासि गर्भधम्। तौ सह चतुरः पदः सम्प्र सारयावहै।
 वृषा वा रेतोधा रेतो दधातूथ्सक्थ्योगृदं धैह्यञ्जिमुदञ्जिमन्वज। यः
 स्त्रीणां जीवभोजनो य आसाम् (४७)

बिलधावनः। प्रियः स्त्रीणामपीच्यः। य आसां कृष्णे लक्ष्मणि

सर्दिगृदिं पुरावधीत्। अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मां यमति कश्चन।
 ससस्त्यंश्वकः। ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रयताद्वेणुभारं गिराविवा। अथास्या
 मध्यमेधताः शीते वाते पुनन्निवा। अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मां
 यमति कश्चन। ससस्त्यंश्वकः। यद्धरिणी यवमत्ति न (४८)

पुष्टं पशु मन्यते। शूद्रा यदर्यजारा न पोषाय धनायति।
 अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मां यमति कश्चन। ससस्त्यंश्वकः।
 इयं यका शकुन्तिकाहलमिति सर्पति। आहतं गृभे पसो नि
 जल्लुलीति धाणिका। अम्बे अम्बाल्यम्बिके न मां यमति कश्चन।
 ससस्त्यंश्वकः। माता च ते पिता च तेऽग्रं वृक्षस्य रोहतः। (४९)

प्र सुलामीति ते पिता गृभे मुष्टिमंतसयत्। दधिक्राव्णो
 अकारिषं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः। सुरभि नो मुखां करत्प्र ण
 आयूषि तारिषत्। आपो हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन।
 महे रणाय चक्षसे। यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः।
 उशतीरिव मातरः। तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथा।
 आपो जनयथा च नः॥ (५०)

आसामत्ति न रोहते जिन्वथ चत्वारि च॥ [१९]

भूर्भुवः सुवर्वसवस्त्वाञ्जन्तु गायत्रेण छन्दसा रुद्रास्त्वाञ्जन्तु
 त्रैष्टुभेन छन्दसादित्यास्त्वाञ्जन्तु जागतेन छन्दसा यद्वातो अपो
 अगमदिन्द्रस्य तनुवं प्रियाम्। एतः स्तोतरेतेन पथा पुनरश्वमा

वर्तयासि नः। लाजी (३) ज्छाची (३) न यशो ममा (४)म्। यव्यायै
गव्याया एतद्देवा अन्नमत्तैतदन्नमद्धि प्रजापते। युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं
चरन्तं परि तस्थुषः। रोचन्ते रोचना दिवि। युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी
विपक्षसा रथे। शोणा धृष्णू नृवाहसा। केतुं कृण्वन्नकेतवे पेशो मर्या
अपेशसे। समुषद्विरजायथाः॥ (५१)

ब्रध्नं पञ्चविंशतिश्च॥ [२०]

प्राणाय स्वाहा व्यानाय स्वाहाऽपानाय स्वाहा स्नावभ्यः स्वाहा
सन्तानेभ्यः स्वाहा परिसन्तानेभ्यः स्वाहा पर्वभ्यः स्वाहा सन्धानेभ्यः
स्वाहा शरीरेभ्यः स्वाहा यज्ञाय स्वाहा दक्षिणाभ्यः स्वाहा सुवर्गाय
स्वाहा लोकाय स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥ (५२)

प्राणायष्टाविंशतिः॥ [२१]

सिताय स्वाहाऽसिताय स्वाहाऽभिहिताय स्वाहाऽनभिहिताय
स्वाहा युक्ताय स्वाहाऽयुक्ताय स्वाहा सुयुक्ताय स्वाहोद्युक्ताय
स्वाहा विमुक्ताय स्वाहा प्रमुक्ताय स्वाहा वञ्चते स्वाहा परिवञ्चते
स्वाहा संवञ्चते स्वाहाऽनुवञ्चते स्वाहोद्वञ्चते स्वाहा यते स्वाहा
धावते स्वाहा तिष्ठते स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥ (५३)

सितायाष्टात्रिंशत्॥ [२२]

बृहस्पतिः श्रद्धया वा ऋक्षा वै प्रजापतिर्येनयेन द्वे वाव देवसूत्रे आदित्या अकामयन्त सुवर्गं
वसिष्ठः संवत्सराय सुवर्गं ये सूत्रं ब्रह्मवादिनोऽतिरात्रो ज्योतिष्ठोमं मेघः कूप्याभ्योऽद्भ्यो यो नमो मयोभूः

किं॑ स्वि॒दम्बे॑ भूः प्रा॒णाय॑ सि॒ताय॑ द्वाविं॑शतिः॥२२॥

बृ॒हस्पतिः॑ प्र॒ति॑तिष्ठन्ति॒ वै द॑शरा॒त्रेण॑ सुव॒र्गं यो अ॑व॒न्तं भू॒स्त्रि॑पञ्चा॒शत्॥५३॥

बृ॒हस्पतिः॑ स॒र्वस्मै॑ स्वाहा॑॥

हरिः॑ ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां सप्तमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः
समाप्तः॥ ७-४॥

generated on **December 8, 2024**

Downloaded from

<http://stotrasamhita.github.io> | StotraSamhita | Credits